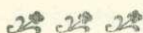

3. Az eljárás egyszerűségénél fogva a feladatot olyan egyén is megoldhatja, akinek a pantográf kezeléséhez szükséges elméleti és gyakorlati képzettsége nincs.

4. Térképrészletek nagyobbitása könnyebben és pontosabban hajtható végre, mint pantográf segítségével.

IRODALOM.

Lapszemle.

Erdészeti Kísérletek. 1913. 1—2. szám.

Vadas Jenő: A sávós tölgybogár biológiája és erdőgazdasági jelentősége.

A sávós tölgybogár utóbbi időben hazánk egyes erdeiben nagyobb mértékben lépett fel, minek következtében a földművelésügyi miniszter ur megbizta a kísérleti állomást, hogy tegye tanulmány tárgyává ennek a rovarnak életmódját, károsítását és állapítsa meg ezek alapján a védekezés módját.

Ezekről a munkákról számol be helyszíni tanulmányai és kutatásai alapján a kísérleti állomás vezetője.

Vadas elsősorban tüzetesen leírja a rovar alakját és ismertetőjeleit, a természet után készült eredeti rajzokkal kísérve a leírást, azután pedig nagy részletességgel ismerteti a rágás módját, amelyet egyes szerzők némi eltéréssel irtak le. Vadas — Jablonowski megfigyeléseire támaszkodva — valószínűnek mondja, hogy a bogár petéjét kéregsebbe rakja, de nem rakja azt a héj alá. A kikelő lárva nyomban átrágja a fa héját és behatol a háncsba, onnan befuródik egész a bélig, később az egyéves hajtásból — ahol eleinte dolgozik — behatol az idősebb részekbe is, ahol áttelel és tavasszal rágja az u. n. halálos gyűrűjét, amely a szíjácsban halad, de a kéreg belső részére és a háncsra is terjed és vízszintesen körülövezi az ág egész területét, teljesen megakasztva a tápláló nedvek áramlását. Innen felfelé haladva, elkészíti a rovar a bábkamráját, amelyből — átalakulása után — kifelé rágva, a kész bogár júniusban vagy júliusban kirepül.

A lárva rágásának időtartama, vagyis a pete lerakásától a bogár kirepülésig terjedő idő még nincs biztosan megállapítva. Vadas kétéves generációt tart valószínűnek.

Azután rátér Vadas a rovar fellépésének történeti adataira. 1885-ben tűntek fel a rovar károsításai a Bükk és Mátra hegység tölgyeseiben. Azóta már több ízben észlelték és többen — Paszlavszky, Illés, Horváth, Fekete és mások — tették tanulmány tárgyává a rovar és életmódját, valamint az ellene való védekezést. Ujabb időkben Nyitra és Sopron megyékben észlelték, továbbá az aranyosmaróti m. kir. járási erdőgondnokság kerületében. Fellépése mind nagyobb és nagyobb méreteket öltött az utóbbi vidéken, úgy hogy Bars, Pozsony és Nyitra megyékben jelentékeny kárt okozott. Ezeket a vidékeket tanulmányoztatta a földmívelésügyi miniszter ur a budapesti rovarani állomás, központi kísérleti állomásunk és a pozsonyi erdőfelügyelőség útján. Ennek a bizottságnak jelentését részletesen közli Vadas, felsorolva a bejárt helyeket, a végzett kutatásokat és a szerzett tapasztalatokat.

A rovarról megszállott területek mind feltétlen erdőtalajon állanak, nagyrészt sarjerdők, amelyek majdnem mindenütt legeltetés alatt állanak. A már amugy is silány és elkinzott erdőket az előző években a lisztharmat is ellepte; hozzájárult ehhez még a Coraebus-nak nagymérvű rágása, aminek következtében az erdő valóban szomorú képet mutatott. Mindamellett a szemle arra a következtetésre jogositott, hogy a rovar fellépése szünőfélben van, bár ennek okát megállapítani nem sikerült.

Szembeötlő volt mindenütt az a tény, hogy számottevő kár csak oly erdőben volt látható, amelynek fái már előzőleg egyéb okok miatt synylődtek, a jó talajon álló és erőteljes fejlődést mutató erdőkben számottevő megtámadás sehohsem volt látható. A megkísérlett védekezésnek — a megtámadott hajtások eltávolítása — hatását biztosan kimutatni nem lehetett.

Megfelelő védekezési mód után kutatva, Vadas egy régebbi bizottságnak a cikkben közölt jelentéséből indul ki és arra az eredményre jut, hogy a megtámadt fáknak, illetőleg hajtásoknak eltávolítása kellő időben! — kívánatos volna ugyan, de megfelelő módon aligha vihető keresztül. Mivel pedig a megtámadott erdők kivétel nélkül rossz állapotban voltak, a baj orvoslását a

viszonyoknak megfelelő, helyes edőgazdaság meghonosításában látja, mert jól gondozott erdőben számottevő kárt a *Coraeus* nem okoz.

Fekete Zoltán: Az óhegyi fatermési kísérleti terület.

Fekete Zoltán a központi kísérleti állomás megkeresésére felvett egy kísérleti területet az óhegyi m. kir. erdőgondnokság „birótelepi” völgyében, amelynek célja: egy bizonyos gazdasági eljárás mellett létrejövő fatömegnek, illetőleg növedéknek megállapítása. A terület ugyan csak részben felel meg a szükséges követelményeknek, de így is érdekes adatokat szolgáltat.

A terület kiterjedése 2·63 ha, határait a telep alakulása adja. Az állomány 0·5—0·6 sűrűséget mutat, nagyobb részben jegenye (0·6), kisebb részben lucz (0·4). A fák kora rendkívül változó 100—325 év. Az állomány multjáról csak annyit lehetett megállapítani, hogy 1839. körül erős erdőlés volt benne. Valószínű, hogy a közeli község lakossága állandóan lopkodta a fákat, különösen az erdő alsó részében, ahol ennek következtében szépen felverődött a fiatalos. Az állomány felvétele törzsenként lett meg-ejtve. A fák sorszámmal vannak ellátva és a mellmagassági átmérők mm-nyi pontossággal lettek lemérve.

A fatömeget és növedéket Fekete 20 darab mintatörzs adata alapján számította ki.

Erdekes adatot szolgáltatott a folyó növedék, amely feltűnő nagy. Hasonló korban a folyó növedék már jóval alatta szokott állani az átlagosnak. Jelen esetben pedig még jóval felette áll annak és magában véve is oly nagy, hogy teljes sűrűség mellett és első-rangu termőhelyen is ritkaság. Ime, az erős és állandó ritkítás hatása!

Fekete ezután még közli az átlagos kor és az átlagos magasságok kiszámításának módját, valamint a jövőben szükséges teendőket is.

Zemplén Géza: Adatok a parafa kémiai ismeretéhez.

Zemplén a cellulóz iránt való speciális kutatásai közben foglalkozott a parafából előállítható oly termékkel, amelyről az irodalomban nagyon eltérő adatok találhatók. Az adatok egy része

ugyanis cellulóznak mondja azt az anyagot, míg ellenben mások cellulózt nem találtak a parafában. Zemplén oly anyagot talált, amely sok tekintetben hasonlít a cellulózhhoz, de annak legfőbb jellegzetességét — az acetolysisssel szemben való viselkedését — nem mutatja, minek következtében Zemplén arra az eredményre jut, hogy a kérdéses anyag nem cellulóz. Sajnos, Zemplén egyéb elfoglaltsága lehetetlenné teszi, hogy ezzel az érdekes anyaggal a közelebbi jövőben tovább foglalkozzék.

Zemplén részletesen leírja a terméknek előállítását, amely nagyon körülményes eljárást követel. Erre itt részletesen nem térek ki. A nyert anyagot több részletben vette acetolysis alá, de mindegyik egyformán azt mutatta, hogy az az anyag, amely parafából a cellulóz elkülönítésére vezető módszerekkel előállítható, külsőleg és oldhatósági viszonyaiban hasonlít ugyan a cellulózhhoz, de mégsem cellulóz.

Végül közli Zemplén a felhasznált 100 gr parafa alkotó részeit.

Blattny Tibor: A veresfenyő elterjedése Magyarországon.

Blattny közli a növényföldrajzi megfigyelések adatai alapján a veresfenyő vízszintes és magassági elterjedését hazánkban.

1. Vízszintes elterjedés.

A vízszintes elterjedés hasonlít az erdeifenyő határaihoz, de szűkebb térre szorul.

Tömegesen csak a Magas Tátrában és annak déli szomszédságában fordul elő.

Elszórtan található a máramarosi Bruszturán, délen a Bucsecsben és a Szebeni Havasokon, majd a Bihar hegységben.

Az Alpoknak hazánkba nyúló hegyein szintén előfordul, de őseredetiségét Blattny nem látja kétségtelennek.

A Karsztban nem őshonos.

2. Magassági elterjedés.

Az Északnyugati Kárpátokban álló veresfenyőket Blattny tulajdonképpen telepített példányoknak tartja.

A Középkárpátokban őshonos, tenyészeti öve közel azonos a luczfenyőével, de alsó határa feljebb szorul annál. Átlagosan 650 m az alsó határ, a minimuma Tiszolcznál van, 435 m.

Tenyészetének optimuma 1000—1200 *m*-be esik. A szakadozott állomány — amely csak a Magas Tátrában alakul ki — átlagosan 1510, maximálisan 1570 *m*-ig nyulik.

Blattny részletesen közli a felvételi adatokat a fa- és cserjealak (8 *m*-nél magasabb, vagy alacsonyabb) felső hatáiról. A faalak átlagos határa az egész hegyvidékre értve 1470 *m*, a Magas Tátrában magában pedig még körülbelül 50 *m*-el magasabb.

Az előfordulás zöme a Dobsina és a Magas Tátra közötti részekre esik, onnan a periferiák felé elmosódnak az előfordulás határai.*)

Az Északkeleti Kárpátokban csak egy termőhelye van a veresfenyőnek, amely azonban őseredetinek látszik, sőt régebben nagyobb számban kellett ott lennie a veresfenyőnek. Határai 760 és 1442 *m* közé esnek.

A Keleti Kárpátokban a veresfenyő nem őshonos.

A Déli Kárpátokban kevés a veresfenyő, de nagyon érdekes ez az előfordulás, amely oly kiszakított fészke a veresfenyőnek, mint a Damogled a feketefenyőnek. Alsó határa 1325 *m*, felső 1780 *m* (szakadozott állomány), faalakkal 1890 *m*-ig, törpülve 2049 *m*-ig hatol fel.

A Bihar hegységben az alsó határ 635 *m*, a felső 1352 *m*.

A Duna-Dráva közötti Alpokban egész 350 *m*-ig száll alá a veresfenyő. Hogy őshonos-e, vagy nem, nem sikerült megállapítani.

Volfinau Gyula: adatok a csemetének ollózás, tépegetés és iskolázás útján való neveléséhez.

Volfinau leírja a központi kísérleti állomás által kezdett kísérleti sorozatot, amelynek célja a lúczfenyőcsemetenevelés különféle eljárásainak kipróbálása.

A kísérlet következő módon lett végrehajtva:

Az eredeti vetés háromféle sűrűséggel történt, 100 *m*²-ként 0·88, 1·76 és 2·64 *kg* maggal.

*) Érdekes versenyfenyősziget van a Veliki Chocs nyugati lejtőin, a likavai kísérleti területek közvetlen szomszédságában, ahol a versenyfenyő a Predni Chocs lejtőin összefüggő, 100 kat. holdnál nagyobb, lúcz-, jegenye- és erdeifenyővel elegyített állományt alkot, meredek, sziklás területen. Őshonosságához nézetem szerint kétség nem fér.

Minden sűrűségi fok azután négy egyenlő részre lett felosztva és négyféle eljárás alá véve, az egyik érintetlenül maradt, a másik kézzel lett gyéritve, tépegetve, a harmadik a máramarosi ollóval ritkítva, a negyedik pedig a Hacker-féle iskolázó géppel szétiskolázva.

Ezek a munkák a második év tavaszán lettek végrehajtva, az ollózás és tépegetés a harmadik év tavaszán ismétlődött. A negyedik év tavaszán, tehát hároméves korukban kiemeltük a csemetéket és számbavettük őket. Ennek eredményeit Volfinau táblázatokban közli, amelyekből a következők vehetők ki.

Az érintetlenül hagyott csemeték — még a ritka vetésnél is — ültetésre csak kis mértékben alkalmasak. Rendkívül sok a selejtezni való, de még a java is gyenge. A sűrűség szerint 14, 37 és 43⁰/₀-a teljesen száraz volt.

A legjobb csemetét az iskolázás szolgáltatja.

Az ollózott csemete ennél lényegesen gyengébb volt, bár a darab száma (a 3-ik év végén) már kisebb volt, mint az iskolázott ágyakban.

A kézzel való tépegetés valamivel erőteljesebb csemetét adott, mint az ollózás, de az iskolázott csemeték mögött ezek is messze elmaradtak.

A termelési költség legmagasabb volt a tépegetésnél, az iskolázás ennél olcsóbb, az ollózás még olcsóbb.

A kísérlet eddigi eredményeit Volfinau abban foglalja össze, hogy teljesen beavatkozás nélkül nem nyerünk megfelelő csemetét, a tépegetés nem nyújt előnyt az iskolázás vagy ollózással szemben. Az utóbbi két mód közül az iskolázás sokkal jobb eredményt ad és az esetben, ha területünk van elég, mindenesetre ajánlatos; ha ellenben szűken vagyunk terület dolgában, akkor nyuljunk az ollózáshoz, azt mérsékelten alkalmazva.

Zemplén Géza: Adatok a cellulóz részleges hidroliziséhez.

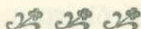
Zemplén kísérleti uton kutatta a cellulóz viselkedését, ha az hidrolisise alkalmával nem a tömény kénsav és eczetsavanhydrid együttes hatásának, hanem külön-külön behatásnak van kitéve; mivel azonban az utóbbi anyag alkalmazásánál sem kerülhetett el a kénsav hozzáadását, a kérdés oda módosult: miféle terméket ad a kénsavval részlegesen hidrolizált cellulóz olyan körülmények

között, melyek a normális cellulózból oktacetylcellobiozt eredményeznek. Az eredmény azt mutatta, hogy a kénsavval a cellulózból oly termékek képződnek, melyek a sav hosszabb behatása után is hidrolízátlan cellobioz-halmazokat tartalmaznak.

Zemplén ezután részletesen leírja, hogy miféle eljárással nyerte és kezelte a kísérlet alapjául szolgáló anyagokat.

*

A füzetet intézeti és személyi ügyek zárják le, előbbieken röviden vázolván az erdészeti kísérleti állomások 1912-ik évi tevékenysége és 1913-ik évi munkaterve. R.

KÜLÖNFÉLÉK

Gyógynövénytanfolyam a Kolozsvári Gazdasági Akadémián.
Folyó hó 29-én fog Kolozsvárt a gazdasági akadémián a 8 napos gyógynövényismertetési tanfolyam megnyilni. Erre a tanfolyamra már megtörténtek a felvételek. Tekintettel arra, hogy a 20 résztvevőre tervezett tanfolyamra 280 folyamodvány érkezett be, báró *Ghillányi* Imre földmivelésügyi miniszter méltányolta ezt a nagy érdeklődést és 26 folyamodót ösztöndíj élvezete mellett vett fel a tanfolyamra és több résztvevőt más alap terhére vett fel. E tanfolyam célja az ország különböző vidékén lakó lelkészeknek

500 év óta gyógyítanak csuht, köszvényt, ischiast, bőrbajokat stb. *Trencsén-Teplíc* 36—42 C^o természetes forrású kénés hévvíz- és iszapfürdői, Felső-Magyarország, a berlin-oderberg-wieni fővonalon. Szállodák fürdőkkel egybeépítve, azért egész éven át nyitva. Hidegvízgyógyintézet. Diétetikus konyha. Festői fekvés. Enyhe éghajlat. Legnagyobb kényelem. Új fürdők. Új szállodák. Új iszapfürdők. *Házikurákhoz kénés iszap- és vizszétküldés.* Művészi prospektussal szívesen szolgál a fürdőigazgatóság.

Egyesületi tagok és azok hozzátartozói tagsági igazolványuk felmutatása mellett következő kedvezményeket élveznek: június 15-ig és szeptember 1-től kezdődőleg napi 8 koronáért jó szobát, teljes ellátást, fürdőt és fürdőruhát. Azon tagok, kik fent leirt időszakban ezen kedvezményes „Hivatalnoki penziót” nem veszik igénybe, de a fürdőigazgatóság tulajdonát képező házak egyikében laknak, a fürdőknél 50%ok kedvezményt kapnak. Junius 15-től augusztus végéig 25%o. Iszapszétküldésnél 10%o.